

NOTA AAN DE VLAAMSE REGERING

Betreft: - voorontwerp van decreet tot instelling van een toetsingskader en een vaste commissie om verzoeken tot teruggave van cultuurgoederen, geroofd in het kader van de nazivervolging, te behandelen
- 2de principiële goedkeuring

Samenvatting

Bijgevoegd voorontwerp van decreet staat in voor de oprichting van een vaste commissie voor de behandeling van verzoeken tot teruggave van cultuurgoederen waarvan de verzoekers stellen dat de oorspronkelijke eigenaar door omstandigheden die moeten worden toegerekend aan het naziregime (1933-1945) onvrijwillig het bezit verloor, en die zich binnen de Vlaamse Gemeenschap bevinden.

Het voorontwerp van decreet regelt ook het vastleggen van het mandaat van deze commissie, de samenstelling, de interne werking en de aanvangsprocedures. Daarnaast bepaalt het voorontwerp van decreet ook het toetsingskader (de klijtlijnen waarbinnen gewerkt zal worden) van deze commissie. Dit kader duidt welke elementen meegenomen worden in de advisering over de verzoeken tot teruggave.

Dit voorontwerp geeft hierbij gevolg aan de reeds erkende noodzaak om de problematiek rond 'nazi-roofkunst' structureel en beleidsmatig aan te pakken, zoals ook geformuleerd in de engagementen van de Vlaamse Regering in het Regeerakkoord 2024-2029, de Beleidsnota Cultuur 2024-2029, de Beleids- en Begrotingstoelichting 2026 en de Strategische Visienota Kunsten en Cultureel Erfgoed in Vlaanderen (2026-2030).

Deze nota heeft als doel om het voorontwerp van decreet ter instelling van zulke restitutiecommissie nazi-roofkunst voor te leggen voor tweede principiële goedkeuring van de Vlaamse Regering.

1. SITUERING

A. BELEIDSVELD/BELEIDSDOELSTELLING

Deze nota heeft betrekking op het beleidsveld Cultuur en geeft invulling aan onderstaande geformuleerde beleidsdoelstellingen:

- **Vlaams Regeerakkoord 2024-2029:** “Het restitutiebeleid, voor geroofde kunstwerken in zowel binnen- als buitenland, zetten we op punt.”
- **Beleidsnota Cultuur 2024-2029:** “Ik onderzoek de noden en mogelijkheden om het restitutiebeleid verder op punt te stellen (RA, p.180). Ik maak daarbij werk van een gestructureerde afhandeling van de bestaande en toekomstige claims tot teruggave van tijdens de Naziperiode (1933-1945) geroofde kunst. Het is mijn bedoeling om volgend jaar een voorstel voor toetsingskader en beleidsuitgangspunten voor de behandeling van restitutieclaims aan de Vlaamse Regering voor te leggen, samen met een voorstel tot samenstelling van de vaste adviescommissie hiervoor. Ik blijf ook collectiebeheerders stimuleren om herkomstonderzoek te voeren naar de stukken uit hun collectie.”
- **Beleids- en begrotingstoelichting 2026:** “In 2026 stellen wij een vaste restitutiecommissie aan die volgens goedgekeurde procedures en een duidelijk toetsingskader restitutieclaims inzake nazi-roofkunst zal behandelen. Het vast toetsingskader wordt vormgegeven rekening houdend met het advies van de adhoc commissie nazi-roofkunst, die zich voor hun opdracht baseerde op een grondige analyse van professor Demarsin.”
- **Strategische Visienota Kunsten en Cultureel Erfgoed in Vlaanderen (2026-2030):** “Vlaanderen voorziet een decretaal kader voor een restitutiecommissie nazi-roofkunst en koppelt daaraan de ambitie om herkomstonderzoek systematisch te versterken. De restitutiecommissie nazi-roofkunst zal adviezen verlenen over verzoeken tot teruggave van cultuurgoederen, waarvan de verzoekers stellen dat ze in het kader van de nazivervolging onvrijwillig verloren zijn door de oorspronkelijke eigenaars (1933-1945). Deze restitutiecommissie zal een rechtstreeks advies bezorgen aan de Vlaamse Regering voor teruggaveverzoeken over werken uit de Collectie Vlaamse Gemeenschap. De commissie kan ook, op verzoek, adviezen verlenen over teruggaveverzoeken over andere cultuurgoederen binnen de Vlaamse Gemeenschap. Lokale besturen, private eigenaars en de verzoekers kunnen een adviesvraag indienen. Voor elke adviesvraag over een restitutieclaim nazi-roofkunst, voorzien we ook uitgebreid herkomstonderzoek.”

Daarnaast geeft deze beslissing tot instelling van een restitutiecommissie nazi-roofkunst gevolg aan de “**Washington Conference Principles on Nazi-Confiscated Art**” (1998) en de “**Best Practices for the Washington Conference Principles on Nazi-Confiscated Art**” (2024). Deze principes wijzen expliciet op de wenselijkheid om restitutieclaims te laten behandelen door een **onafhankelijk adviesorgaan**.

B. VORIGE BESLISSINGEN EN ADVIEZEN

Dit voorontwerp van decreet kwam mede tot stand op basis van de inzichten uit het beleidsvoorbereidende onderzoek van prof. Bert Demarsin (2024, bijlage 1) en het advies van de tijdelijke werkgroep nazi-roofkunst, voorgezeten door prof. em. Bruno De Wever (bijlage 2). Deze commissie formuleerde op vraag van de Vlaamse minister, bevoegd voor de cultuur een advies over de beleidsuitgangspunten, beoordelingskader en werking van zulke Vlaamse restitutiecommissie nazi-roofkunst.

Het bijgaande voorontwerp van decreet werd aangepast aan het wetgevingsadvies nr. 2026/112 van 9 april 2026.

Het bijgaand voorontwerp van decreet werd aangepast aan het advies van de Strategische Adviesraad voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media, Sectorraad voor Kunsten en Erfgoed d.d. 28 mei 2026 (bijlage 3) en aan het advies van de Vlaamse Toezichtcommissie nr. 2026/053 van 5 mei 2026, ondertekend op 26 mei 2026 (bijlage 4).

- Bespreking advies SARC: zie hiervoor de toelichting in de bij het ontwerpdecreet gevoegde memorie van toelichting.
- Bespreking advies VTC: zie hiervoor de toelichting in de bij het ontwerpdecreet gevoegde memorie van toelichting.

Met het oog op de voorlegging van het voorontwerp van decreet en de memorie van toelichting voor de tweede principiële goedkeuring door de Vlaamse Regering, werden enkele inhoudelijke en technische aanpassingen aan de teksten doorgevoerd. Deze worden hieronder toegelicht:

- **Aanpassingen voorontwerp van decreet:**
 - o Artikel 3, 4°: verduidelijking van de definitie;
 - o Artikel 5, 4° verwijdering van het woord 'nazi-roofkunst' en vervangen door "cultuurgooederen waarvan de oorspronkelijke eigenaar mogelijk, door omstandigheden die moeten worden toegerekend aan het naziregime in de periode van 30 januari 1933 tot en met 8 mei 1945, onvrijwillig het bezit verloor". Gezien er geen definitie van nazi-roofkunst is opgenomen bij de definities, is het beter deze term niet te gebruiken in het decreet;
 - o Artikel 6, 2°: toevoeging van "de bewarende instelling" aan degenen die op de hoogte moeten worden gebracht van de adviesvraag;
 - o Artikel 6, 3°: toevoeging van "De restitutiecommissie brengt de privé-eigenaar en de verzoeker op de hoogte van deze adviesvraag". Gezien doorheen het traject het principe van hoor en wederhoor centraal staan, zullen alle partijen op de hoogte moeten worden gebracht van de ingediende adviesvraag;
 - o Artikel 7: in alle leden van dit artikel wordt het volgende aangepast:
 - De verzoeker moet niet enkel een onderzoek hebben gevoerd, maar dit onderzoek moet mee ingediend worden bij de adviesvraag;
 - De documentatie die de verzoeker voorziet, waarmee de verzoeker de eigendomspositie van het cultuurgood van diens rechtsvoorganger aannemelijk maakt, moet mee ingediend worden;
 - De verzoeker heeft het aannemelijk gemaakt dat de verzoeker behoort tot de kring van rechthebbenden ten aanzien van het vermogen van de oorspronkelijke eigenaar, en heeft het aannemelijk gemaakt dat de verzoeker alle bekende rechthebbenden vertegenwoordigt. Deze documentatie moet toegevoegd worden aan de adviesvraag. De aanpassing van de tekst naar 'aannemelijk maken' zorgt ervoor dat de ontvankelijkheidstoets efficiënter zal verlopen. De restitutiecommissie zal een advies formuleren op basis van deze aangeleverde informatie. Indien het advies teruggave, betaling of een andere materiële of financiële herstelmaatregel aanbeveelt, zal de restitutiecommissie de huidige eigenaar aanraden om voorafgaand aan diens beslissing een formele notariële verklaring van erfrecht of andere rechtsgeldige bewijsstukken op te vragen, waaruit blijkt dat de verzoeker effectief behoort tot de kring van rechthebbenden ten aanzien van het vermogen van de oorspronkelijke eigenaar en alle rechthebbenden vertegenwoordigt. Het verifiëren van deze informatie is de verantwoordelijkheid van de eigenaar en behoort niet tot het takenpakket

van de restitutiecommissie noch van het Departement Cultuur, Jeugd en Media;

- Toevoegen van de nood om, in geval een vertegenwoordiger optreedt in naam van de verzoeker, de volmacht die de vertegenwoordiger machtigt om in naam van de verzoeker te treden, mee in te dienen bij de adviesvraag;
- Artikel 8: toevoeging van “de bewarende instelling” als ontvangers van het advies zoals vermeld in artikel 5, 1°;
- Artikel 9: toevoeging van een mogelijkheid tot vertaling van belangrijke delen van het advies, gericht aan lokale besturen en/of privé-eigenaars en/of verzoekers;
- Artikel 13: toevoeging van mogelijkheid voor informatie-uitwisseling met andere onderzoekers tijdens het uitvoeren van het claimonderzoek;
- Artikel 13: verduidelijking waarom de restitutiecommissie beroep kan doen op externe experts en verwijzing naar huishoudelijk reglement voor de nog vast te leggen procedures hieromtrent;
- Artikel 14: toevoeging van het ontvankelijkheidsonderzoek aan het dossier dat wordt voorgelegd aan de verzoeker en de huidige eigenaar. Herschrijven van de formulering over hoor en wederhoor, waarbij de commissie de verzoeker en de huidige eigenaar uitnodigt om schriftelijk te reageren;
- Artikel 18: kortere verduidelijking van de documenten waarop de restitutiecommissie zich minstens zal baseren om een advies te formuleren;
- Artikel 30: kortere formulering van de inhoud;
- Artikel 31: toevoeging “de juistheid van de persoonsgegevens” conform het advies van VTC;

- **Aanpassingen Memorie van Toelichting**

- P. 7: verduidelijken dat de lokale overheden, privé-eigenaars of eisende partijen eenzijdig een adviesvraag kunnen indienen (niet enkel in geval van een claim tegenover Vlaamse of lokale overheid);
- P. 7: conform de aanpassingen in het voorontwerp van decreet wordt verduidelijkt dat de verzoeker aannemelijk moet maken dat de verzoekers behoren tot de kring van rechthebbenden en alle rechthebbenden vertegenwoordigen;
- P. 8: inschatting personeelskost claimonderzoek: impact op de werking van 1 VTE
- P. 9: aanpassing: huishoudelijk reglement wordt goedgekeurd door de Vlaamse Regering en de Vlaamse Regering ontvangt het jaarlijks verslag over de werkzaamheden van de commissie. Dit verslag wordt bezorgd aan het Vlaams parlement door de Vlaamse Regering;
- P. 10: verwijderen van vermelding van het Topstukkendecreet. De bepalingen van het Topstukkendecreet staan los van dit voorontwerp van decreet en moeten hier dan ook niet vermeld worden;
- Pp. 10-11: toevoeging en bespreking advies SARC;
- Pp.11-13: toevoeging en bespreking advies VTC;
- Toelichting bij de artikels: aanpassingen:
 - Artikel 5: toevoeging van een definitie van nazi-roofkunst in de Memorie van Toelichting is belangrijk, zodat het duidelijk wordt dat een brede definitie van roofkunst gehanteerd wordt en niet enkel de strikte betekenis;
 - Artikel 6: weglaten van vermelding van bewijs van voorafgaand akkoord, aangezien alle adviesvragen eenzijdig kunnen worden ingediend;
 - Artikel 7: aanpassingen door bijkomende verduidelijkingen en bepalingen inzake eenzijdige adviesvragen. Hier wordt ook opgenomen, conform het voorontwerp van decreet, dat het onderzoek dat de verzoeker heeft verricht, moet worden ingediend bij de adviesvraag, alsook de volmacht van de verzoekers aan een vertegenwoordiger (indien dit het geval is). Daarnaast wordt ook vermeld dat de verzoeker aannemelijk moet maken dat die behoort tot de kring van rechthebbenden en die ook vertegenwoordigt. Tevens wordt verduidelijkt dat de beoordeling van de juistheid van deze

informatie en het al dan niet opvragen van een notariële verklaring van erfrecht, geen formele taak is van de restitutiecommissie. De commissie doet haar werk op basis van de informatie die wordt voorgelegd door de verzoeker;

- Artikel 9, pagina 16: verwijdering van verwijzing naar akkoord van beide partijen om eenzijdige indiening mogelijk te maken;
- Artikel 13: toevoegen van de mogelijkheid voor de claimonderzoeker om informatie uit te wisselen met andere onderzoekers, ten behoeve van een kwalitatieve uitvoering van het claimonderzoek;
- Artikel 13: toevoeging van de mogelijkheid voor de commissie om tijdens haar werkzaamheden beroep te doen op de claimonderzoeker en om bijkomende onderzoeksvragen op te nemen, indien nodig en relevant voor de advisering;
- Artikel 13: verwijderen van informatie over vergoeding van de externe experts. Dit moet opgenomen worden in het Besluit van de Vlaamse Regering;
- Artikel 13: toevoeging conform verduidelijking over externe experts zoals voorzien in decreet
- Artikel 18: aanpassing van doel van het artikel, i.e. oplijsten op basis van welke documenten de commissie haar advies tenminste formuleert;
- Artikel 19: verduidelijking over het aannemelijk maken dat de verzoeker behoort tot de kring van de rechthebbenden en de rechthebbenden vertegenwoordigt en verduidelijken dat het controleren van de gegevens geen taak van de commissie noch van het Departement Cultuur, Jeugd en Media is;
- Artikel 20: schrapping van de mogelijk te limitatieve opsomming van vervolgde bevolkingsgroepen
- Artikel 21: verduidelijken dat zowel een voorwaardelijk als onvoorwaardelijke teruggave kan worden geadviseerd;
- Artikel 23: aanpassing na advies VTC.

2. INHOUD

A. ALGEMENE TOELICHTING

Probleemstelling en omgevingsanalyse

Na de Tweede Wereldoorlog nam de Belgische overheid enkele belangrijke initiatieven waarbij objecten die geroofd waren door de nazi-bezetting, konden worden gerestitueerd. Streng deadlines en dito voorwaarden, beperkt bewijsmateriaal, gebrek aan kennis en gebrek aan voldoende middelen zorgden er echter voor dat veel slachtoffers niet werden gehoord of ondersteund. Bovendien lag de focus maar in zeer beperkte mate op cultuurgoederen.¹

In 1998 ondertekende België de “Washington Conference Principles on Nazi-Confiscated Art”. Dit is een lijst van belangrijke principes die overheden in staat stellen om een restitutiebeleid uit te werken, waarbij men enerzijds inzet op het identificeren/opsporen van geroofde kunstvoorwerpen en hun vooroorlogse eigenaars, en anderzijds op het schikken van tegenstrijdige eigendomsaanspraken over die geroofde cultuurgoederen.²

¹ Bert Demarsin, *Aanzet tot toetsingskader voor de behandeling van restitutieclaims 'Joodse roofkunst'*, ongepubliceerd onderzoek in opdracht van de Vlaamse overheid, 2024 (bijlage 1).

² Demarsin 2024, p. 28.

Een jaar eerder nam België het initiatief om de “Studiecommissie aangaande het lot van de door de leden van de Joodse gemeenschap in België achtergelaten bezittingen bij hun deportatie tijdens de oorlog 1940-1945”, op te richten (kortweg, “Studiecommissie Joodse Goederen” of “Commissie Lucien Buysse”).

In het eindrapport wordt door de Commissie Buysse zelf aangehaald dat de onderzoeksresultaten over cultuurgooederen onvolledig zijn en verder onderzoek nodig is. Een groot deel publieke collecties waren nog niet onderzocht en vragen rond herkomst bleven nog onbeantwoord.

Naar aanleiding van dit eindrapport werd eind 2001 de “Commissie voor schadeloosstelling van de leden van de Joodse Gemeenschap van België” opgericht. Deze commissie onderzocht 5620 claims, waarbij voor 5210 casussen een schadeloosstelling werd voorzien (35.2 miljoen euro). De focus van dit onderzoek ging veel breder dan cultuurgooederen en betrof ook schadeloosstellingen voor geroofd meubilair, de confiscatie van persoonlijke bezittingen, het verlies van loon wanneer onderworpen aan arbeid, voor geroofde financiële assets, geroofde zaken en firma’s, plundering van de diamantsector, etc. Specifiek voor cultuurgooederen, nam de schadeloosstellingscommissie in 57 casussen een positieve beslissing. Ook deze commissie concludeerde dat verdere stappen voor cultuurgooederen genomen moesten worden.³

Internationaal gesproken kwam er in die periode en de daaropvolgende decennia veel aandacht voor de verdere uitwerking van een rechtvaardig en billijk beleid inzake nazi-roofkunst, met onder meer onderstaande internationale richtlijnen (soft law):

- Washington Conference Principles on Nazi-Confiscated Art (1998)
- Terezin Declaration on Holocaust Era Assets and Related Issues (2009)
- Best Practices for the Washington Conference Principles on Nazi-Confiscated Art (2024)

De *Washington Principles* en de *Best Practices* benadrukken onder meer het belang van kwaliteitsvolle alternatieve geschillenprocedures bij de beoordeling van restitutieclaims. Dit, omdat het positieve eigendomsrecht (wegens verjaring) veelal onvoldoende basis biedt voor rechtvaardige oplossingen voor eigendomsvragen rond “roofkunst”, en weinig basis biedt voor het herstel van rechten van de oorspronkelijke, beroofde, eigenaren.

Fundamenteel voor het uitvoeren van een restitutiebeleid nazi-roofkunst in Vlaanderen, is het uitwerken van duidelijke en transparante procedures en beoordelingskaders voor de behandeling van verzoeken tot teruggave van cultuurgooederen die zich binnen de Vlaamse Gemeenschap bevinden, door een restitutiecommissie. Het huidige voorontwerp van decreet wil op deze manier gevolg geven aan enkele fundamentele internationale principes:

- Washington Principles (1998): “Commissions or other bodies established to identify art that was confiscated by the Nazis and to assist in addressing ownership issues should have a balanced membership.”
- Best Practices (2024): “Countries are encouraged to create an independent expert body whose composition may be the states’ responsibility, to which unilateral access is available that can adjudicate cases of art and cultural property and arrive at or recommend a binding or non-binding decision (for example, the use of commissions in Austria, France, Germany, Netherlands, and the United Kingdom). Such bodies should have balanced, expert, and representative membership. Use of alternative resolution mechanisms is encouraged to avoid litigation.”

Ten tijde van de Commissies Buysse en de eerdere schadeloosstellingsinitiatieven, gebruikte men de periode 1940-1945 als afbakening waarbinnen bepaalde cultuurgooederen als “roofkunst” in de context

³ Demarsin 2024, p. 51; Eindrapport commissie schadeloosstelling
https://fdn01.fed.be/aae8d216595fadd6d424dc2260ee9f34/eindrapport_commissie_schadeloosstelling.pdf

van de nazi-bezetting konden worden beschouwd. Sinds de *Terezin Declaration on Holocaust Era Assets and Related Issues* (2009) en de *Best Practices* van 2024, is de temporele afbakening uitgebreid naar de periode van het nazibewind tussen 30 januari 1933 en 8 mei 1945.⁴ Het is deze uitgebreidere temporele afbakening die in de huidige behandeling van restitutieclaims meestal gehanteerd wordt, en die ook de op te richten restitutiecommissie nazi-roofkunst zal gebruiken (cf. infra).

Op dit moment is er nog geen sluitende, structurele regelgeving die vastlegt en verduidelijkt hoe in Vlaanderen omgegaan wordt met verzoeken tot teruggave van cultuurgoederen, mogelijk geroofd in de context van het naziregime.

Het is de bedoeling om claims te laten behandelen door een krachtens decreet opgerichte Vlaamse restitutiecommissie nazi-roofkunst.

Door de restitutiecommissie nazi-roofkunst decretaal in te stellen en ook haar werking en beslissingskader decretaal vast te leggen, wordt geopteerd voor een democratisch gedragen en transparante aanpak van huidige en toekomstige claims. Dit biedt de nodige rechtszekerheid voor verzoekers en eigenaars, binnen een context waarin we, als maatschappij, omwille van de gruwelijkheden uit het verleden, ervoor kiezen om de (in sommige gevallen beperkende) kaders van het reguliere eigendomsrecht voor bepaalde casussen te overstijgen.

Beleidsvoorbereidend traject

Het Departement Cultuur, Jeugd en Media schreef in 2024 een onderzoeksopdracht uit voor de ontwikkeling van een beleids- en toetsingskader voor een restitutiebeleid en restitutiecommissie nazi-roofkunst. Deze opdracht werd gegund aan prof. dr. Bert Demarsin (KU Leuven), die zijn eindrapport eind 2024 opleverde (bijlage 1).

In maart 2025 stelde minister van Cultuur, Caroline Gennez, een adviescommissie, onder voorzitterschap van prof. em. Bruno De Wever (zgn. Commissie De Wever), aan om – mede op basis van het voorgestelde onderzoek door Bert Demarsin – een advies te formuleren over de volgende twee elementen:

- de door de op te richten restitutiecommissie te hanteren krijtlijnen en beleidsuitgangspunten en het toetsingskader bij de advisering over restitutieclaims;
- de werking van de op te richten vaste restitutiecommissie, de uit te werken procedures bij de behandeling van restitutieclaims en de organisatie van het herkomstonderzoek in het kader van restitutieclaims.

Op 4 november 2025 finaliseerde de Commissie De Wever haar advies, dat op 10 november 2025 aan de minister werd bezorgd (bijlage 2).

Het voorliggend voorontwerp van decreet is gebaseerd op de resultaten van dit beleidsvoorbereidend werk.

Motieven opmaak decreet

De opmaak van dit voorontwerp van decreet is gebaseerd op volgende motieven:

- Wegens de historische verantwoordelijkheid van de Europese samenleving voor het onnoemelijke leed veroorzaakt tijdens de Holocaust, is het noodzakelijk:
 - dat een onafhankelijke commissie, op basis van onafhankelijk historisch claimonderzoek, over verzoeken tot teruggave van cultuurgoederen, waarvan de oorspronkelijke eigenaar volgens de verzoekers door omstandigheden die moeten worden toegerekend aan het

⁴ Demarsin 2024, p. 138.

naziregime (1933-1945) onvrijwillig het bezit verloor, een advies formuleert, waarvan de uitkomst kan afwijken van een uitkomst onder toepassing van het reguliere eigendomsrecht;

- dat bij de beoordeling aandacht wordt besteed aan hoe elementen van erkenning en herdenking van geleden onrecht in de behandeling van restitutieclaims in het kader van nazi-roofkunst kunnen worden geïntegreerd zonder de kernfunctie van de procedure (opheldering van eigendoms kwesties) uit het oog te verliezen;
- dat bij de uitwerking van dit regelgevend kader rekening wordt gehouden met volgende elementen, zoals geformuleerd door prof. dr. Demarsin:
 - Waarheidsvinding;
 - Gerechtigheid/individueel rechtsherstel;
 - Erkenning/herinnering;
 - Collectieve verwerking.
- De Vlaamse overheid geeft door de oprichting van een restitutiecommissie nazi-roofkunst binnen haar bevoegdheden gevolg aan het engagement van België om de verschillende kaderteksten en internationale uitgangspunten rond de aanpak van nazi-roofkunst te onderschrijven, zoals de Washington Principles (1998).
- De instelling van het toetsingskader en de restitutiecommissie moet gebeuren via een decretaal kader. Een decreet tot oprichting van een restitutiecommissie nazi-roofkunst biedt de meeste juridische zekerheid. De beoordeling van de restitutieclaims inzake nazi-roofkunst moet op een uniforme en transparante manier gebeuren om op die manier aan huidige en toekomstige verzoekers rechtszekerheid te geven. Omwille van de noodzaak tot transparantie, en om de op te richten restitutiecommissie en diens inhoudelijke en praktische werking maatschappelijke gedragenheid te geven, is het noodzakelijk om de commissie via decreet in te stellen. Daarnaast maakt ook de invoering van de Europese GDPR-regelgeving het noodzakelijk om elke verwerking van persoonsgegevens decretaal te verankeren.
- Omdat cultuur een Vlaamse bevoegdheid is, is het aan de Vlaamse overheid om een Vlaamse restitutiecommissie op te richten, waarvan het Vlaams parlement mee het materiële toetsingskader en de procedures heeft goedgekeurd. Om een uniforme behandeling van alle teruggaveclaims binnen België zoveel mogelijk na te streven, kan men wel de gevraagde transparantie over de beslissingsprocedures en toetsingskaders naar en in overleg met de andere gemeenschappen, gewesten en de federale overheden voorzien.

Het voorliggend voorontwerp van decreet geeft gevolg aan drie van de vijf belangrijke uitgangspunten die volgens de Commissie De Wever cruciaal zijn voor de uitwerking van een toereikend restitutiebeleid rond nazi-roofkunst, namelijk:

1. De oprichting van een onafhankelijke restitutiecommissie;
2. Het voorzien van onafhankelijk claimonderzoek bij individuele claims;
3. Het voorzien van een heldere communicatiestrategie en centraal contactpunt voor restitutieclaims.

Met voorliggend ontwerp van decreet wordt ervoor gekozen om, in navolging van het advies van de Commissie De Wever, de historische kans te grijpen om een permanent regelgevend kader te creëren voor een Vlaams restitutiebeleid inzake nazi-roofkunst.

De overige uitgangspunten die de Commissie De Wever naar voren schoof (uitvoeren van proactief herkomstonderzoek door collectiebeheerders en de verdere inzet voor de bescherming van cultureel erfgoed nu en in de toekomst), zullen via bijkomend flankerend beleid verder worden uitgewerkt en behoeven geen decretale verankering.

Beleidsmaatregelen en doelstelling

De Vlaamse restitutiecommissie nazi-roofkunst zal op basis van billijkheid en rechtvaardigheid een advies formuleren over verzoeken tot teruggave van cultuurgoederen, waarover de verzoekers stellen dat de oorspronkelijke eigenaar door omstandigheden die moeten worden toegerekend aan het naziregime (1933-1945) onvrijwillig het bezit verloor, en die tegenwoordig deel uitmaken van de Collectie Vlaamse Gemeenschap of zich binnen de Vlaamse Gemeenschap bevinden.

De restitutiecommissie richt haar adviezen tot de Vlaamse Regering bij teruggaveverzoeken van cultuurgoederen die deel uitmaken van de Collectie Vlaamse Gemeenschap. De Vlaamse Regering neemt, na dit advies, vervolgens een beslissing over het verzoek tot teruggave.

De restitutiecommissie kan ook gevraagd worden een advies te verlenen aan indieners van vragen tot teruggave (verzoekers), lokale besturen en privé-eigenaars, over teruggaveverzoeken van cultuurgoederen die zich binnen de Vlaamse Gemeenschap bevinden.

De Vlaamse Regering stelt in het voorontwerp van decreet voor om deze indieners, lokale overheden en privé-eigenaars op dezelfde manier te behandelen als het eigen bestuursniveau en de uitspraak van de restitutiecommissie te zien als een advies.

Lokale overheden of eisende partijen (ingeval van een claim tegenover Vlaamse overheid en lokale overheden) kunnen eenzijdig indienen.

Impactanalyse

- maatschappelijke impact

Dit voorontwerp van decreet heeft impact op onderstaande doelgroepen:

- **Indiener (verzoeker) van verzoeken tot teruggave** van cultuurgoederen waarvan de verzoekers menen dat de oorspronkelijke eigenaar door omstandigheden die moeten worden toegerekend aan het naziregime (1933-1945) onvrijwillig het bezit verloor, en die zich binnen de Vlaamse Gemeenschap bevinden. Om een ontvankelijke adviesvraag in te dienen bij de restitutiecommissie, moet de aanvrager van deze adviesvraag verduidelijken dat de verzoekers behoren tot de kring van rechthebbenden ten aanzien van het vermogen van de oorspronkelijke eigenaar en alle (bekende) rechthebbenden vertegenwoordigen. De verzoekers moeten inzicht geven in de vermogensrechtelijke positie van de voormalige eigenaar waaruit blijkt wie gerechtigd zijn tot diens vermogen. Na een advies van de restitutiecommissie, kan de huidige eigenaar beslissen tot teruggave of een andere vorm van herstelmaatregel ten voordele van de verzoeker.
- **Huidige eigenaar van een cultuurgoed**, waarvoor de verzoekers een vraag tot teruggave hebben ingediend, omdat zij stellen dat de oorspronkelijke eigenaar over dit cultuurgoed door omstandigheden die moeten worden toegerekend aan het naziregime (1933-1945) onvrijwillig het bezit verloor, en dat zich binnen de Vlaamse Gemeenschap bevindt: indien de huidige eigenaar na advies van de restitutiecommissie **overgaat tot teruggave** ten aanzien van de verzoekers, kan dit impact hebben op diens eigendom (vermogensverlies).
Voor de Collectie Vlaamse Gemeenschap kan dit betekenen dat cultuurgoederen aan het publieke domein worden onttrokken en aan de verzoeker worden overgedragen. Hetzelfde geldt voor cultuurgoederen van lokale en provinciale overheden.
Gezien private instellingen en personen niet gebonden zijn aan de *soft law* internationale regelgevingen, zijn zij niet verplicht om een advies aan de restitutiecommissie te vragen over een teruggaveverzoek. Zij zijn hierover geen verantwoording schuldig.
- **Huidig eigenaar van een cultuurgoed**, waarvoor de verzoekers een vraag tot teruggave hebben ingediend, omdat zij stellen dat de oorspronkelijke eigenaar over dit cultuurgoed door omstandigheden die moeten worden toegerekend aan het naziregime (1933-1945) onvrijwillig het bezit verloor, en dat zich binnen de Vlaamse Gemeenschap bevindt: indien de huidige eigenaar

na advies van de restitutiecommissie besluit om het cultuurgood niet terug te geven, maar om wel **andere herstelmaatregelen** te nemen ten aanzien van de verzoeker (zoals bv. een financiële vergoeding), kan dit impact hebben op de financiële situatie van de huidige eigenaar.

Dit decreet heeft geen bijzondere impact op kinderen of jongeren van minder dan 25 jaar (geen JoKER analyse).

Dit decreet heeft geen bijzondere impact op mensen in armoede.

- impact op de grondrechten en op het gelijkheidsbeginsel

Binnen de werking van de restitutiecommissie nazi-roofkunst worden persoonsgegevens verwerkt. Elke verwerking van persoonsgegevens moet rechtmatig zijn en steunt op een rechtsgrondslag in de zin van artikel 6,3 AVG. Overeenkomstig het legaliteits- en voorzienbaarheidsbeginsel, vastgesteld in artikel 8 EVRM en artikel 22 GW vormt dit decreet de rechtsgrondslag.

B. TOELICHTING BIJ DE ARTIKELEN

Zie hiervoor de artikelsgewijze toelichting in de bij het ontwerpdecreet gevoegde memorie van toelichting.

3. BESTUURLIJKE IMPACT

A. BUDGETTAIRE IMPACT VOOR DE VLAAMSE OVERHEID

Voor de oprichting van de restitutiecommissie nazi-roofkunst reserveert de Vlaamse Regering de volgende middelen:

- Vergoedingen voor de commissieleden:
 - een expertenvergoeding voor de leden per vergadering. Deze expertenvergoeding geldt als een vergoeding voor de intellectuele prestaties van de leden in functie van de uitvoering van hun opdracht, zowel voor als tijdens de vergadering;
 - reis- en verblijfvergoeding voor het bijwonen van elke vergadering.
- Vergoedingen voor externe experts (indien van toepassing):
 - een vergoeding voor het opstellen van een expertiserapport;
 - een vergoeding voor het bijwonen van een vergadering;
 - reis- en verblijfvergoeding voor het bijwonen van elke vergadering.

De kredieten voor de vergoedingen voor de commissieleden en de externe experts zullen voorzien worden binnen begrotingsartikel HB0-1HCF2TB-WT (Cultureel Erfgoed). Deze vergoedingen worden geraamd op **20.500 EUR per jaar** (op basis van 4 samenkomsten per jaar).

Bij eventuele teruggave van een cultuurgood na advies van de restitutiecommissie nazi-roofkunst heeft dit geen rechtstreekse budgettaire impact voor de eigenaar (Vlaamse overheid, lokale overheid of private instelling/persoon) en voor de verzoeker die het cultuurgood in bezit krijgt. Dit heeft echter wel een impact op het netto-actief van de eigenaar en de verzoeker.

Indien de Vlaamse Regering niet overgaat tot een teruggave van een cultuurgoed dat eigendom is van de Vlaamse Gemeenschap en in plaats een financiële vergoeding verkiest, dan wordt hiervoor het nodige budget voorzien binnen de Cultuurbegroting.

Het advies van de Inspectie van Financiën werd verkregen op 28 maart 2026.

Het begrotingsakkoord werd verkregen op 9 april 2026. In opvolging van het begrotingsakkoord werden volgende aanpassingen doorgevoerd:

- in de Memorie van Toelichting wordt verduidelijkt dat, indien de Vlaamse Regering beslist om een financiële vergoeding toe te kennen in plaats van het cultuurgoed te restitueren, het nodige budget moet worden gevonden binnen de beschikbare budgetten van de Cultuurbegroting;
- artikel 21 werd geherformuleerd als volgt: “De Vlaamse Regering beslist over het verzoek, na advies zoals vermeld in artikel 5, 1°”.

Er wordt tevens bevestigd dat de budgettaire impact zal worden opgevangen binnen de beschikbare kredieten op HB0-1HCF2TB-WT.

B. ESR-TOETS

Nvt.

C. IMPACT OP HET PERSONEEL VAN DE VLAAMSE OVERHEID

Het secretariaat wordt opgenomen door een beleidsmedewerker, binnen het huidige personeelskader. Men schat de impact op de werking tussen 0.2 VTE en 0.5 VTE.

Het departement maakte sinds de eerste principiële goedkeuring van het ontwerpdecreet een inschatting betreffende claimonderzoek ten behoeve van de restitutiecommissie. Dat zal worden gevoerd door een aangestelde onderzoeker, die naast claimonderzoek ook proactief herkomstonderzoek voert naar de Collectie Vlaamse Gemeenschap. Dit wordt opgenomen binnen het huidige personeelskader. Men schat de inzet op maximaal 1 VTE.

D. IMPACT OP DE LOKALE EN PROVINCIALE BESTUREN

De lokale en provinciale overheden kunnen vrijwillig en eenzijdig een bij hen ingediend verzoek tot teruggave van een cultuurgoed voorleggen aan de restitutiecommissie nazi-roofkunst, indien zij eigenaar zijn van een geclaimd cultuurgoed dat zich binnen de Vlaamse Gemeenschap bevindt. In geval een lokale overheid zelf een adviesvraag heeft ingediend, of akkoord ging met de adviesvraag ingediend door een verzoeker, wordt verwacht dat de lokale overheid na het advies van de restitutiecommissie, een beslissing neemt over het verzoek tot teruggave.

De restitutiecommissie zal adviezen formuleren over betwiste cultuurgoederen (mogelijk geroofd of onder druk afgestaan in de context van het naziregime) die zich bevinden binnen de Vlaamse Gemeenschap, met name het Nederlandse taalgebied of instellingen gevestigd in het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad, die door hun activiteiten moeten worden beschouwd als uitsluitend te behoren tot de Vlaamse Gemeenschap.

4. VERDER TRAJECT

De minister van Cultuur vroeg aan Kazerne Dossin om een advies over het voorontwerp van decreet te formuleren, waarbij rekening wordt gehouden met de verschillende perspectieven van de verschillende slachtoffergroepen.

Kazerne Dossin aanvaardde deze opdracht en plant om dit advies in de loop van september aan de minister bezorgen.

5. VOORSTEL VAN BESLISSING

De Vlaamse Regering beslist:

- 1° haar tweede principiële goedkeuring te hechten aan het bijgaande voorontwerp van decreet tot instelling van een toetsingskader en een vaste commissie voor de behandeling van verzoeken tot teruggave van cultuurgooier, geroofd in het kader van de nazivervolging en aan de bijhorende memorie van toelichting;
- 2° de Vlaamse minister van Welzijn en Armoedebestrijding, Cultuur en Gelijke Kansen te gelasten over voornoemd voorontwerp van decreet het advies in te winnen van de Raad van State, met verzoek het advies mee te delen binnen een termijn van dertig dagen, zoals bepaald in artikel 84, §1, eerste lid, 2°, van de gecoördineerde wetten op de Raad van State.

De Vlaamse minister van Welzijn en Armoedebestrijding, Cultuur en Gelijke Kansen,

Caroline GENNEZ